

*Л. А. Чвертко, к. е. н., доцент,
Н. А. Осадчук
Уманський державний педагогічний
університет ім. Павла Тичини
Україна*

ФІНАНСОВІ ПРОБЛЕМИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

Вирішення фінансових проблем державної регіональної політики є фундаментом забезпечення сталого економічного та соціального розвитку. Рух грошових коштів між рівнями влади внаслідок розподілу повноважень спонукає розвиток бюджетного регулювання, а ефективність бюджетного регулювання полягає в тому, наскільки діюча система перерозподілу фінансів сприяє реалізації принципів бюджетного федералізму [1, с. 81].

В Україні станом на початок 2016 року функціонувало 10526 сільських, селищних та міських рад. Окремі з них включали ще й по кілька сіл. Для утворення спроможних громад та консолідації їхніх ресурсів для вирішення місцевих проблем протягом першого періоду реформи було ухвалено закони: про співробітництво територіальних громад [2]; про добровільне об'єднання територіальних громад [3]; про зміни до Бюджетного кодексу [4]; про зміни до Податкового кодексу [5]. Прийняті нормативні документи регламентують особливості, вимоги і порядок об'єднання громад. Зміни до Бюджетного і Податкового кодексів були здійснені з урахуванням нової фінансової основи місцевих бюджетів і стали першим етапом бюджетної децентралізації.

Бюджетна децентралізація сприяє найбільш ефективному задоволенню суспільних потреб населення і зростанню його добробуту, підвищує відповідальність розпорядників бюджетних коштів за раціональне та обґрунтоване фінансування економічних програм на місцевому рівні, посилює громадський контроль за цільовим використанням бюджетних ресурсів [6, с. 7].

Житомирська область – лідер серед регіонів у формуванні об'єднаних територіальних громад. Зараз в області функціонують 45 об'єднаних територіальних громад.

Семенівська територіальна громада об'єдналася в 2017 році. Площа громади складає 195,8 км² з чисельністю сільського населення станом на дату об'єднання 5197 осіб. Мінімальна відстань населених пунктів до адміністративного центру складе 3,3 км, максимальна (1 населеного пункту) – 18,5 км [7].

До складу Семенівської об'єднаної територіальної громади ввійшли такі сільські ради: Великонизгірецька, Іванковецька, Закутинецька, Красівська, Терехівська та Хажинська. Адміністративний центр громади знаходиться в с. Іванківці.

У структурі бюджету Семенівської об'єднаної територіальної громади головними розпорядниками є: Семенівська сільська рада й відділ освіти, молоді та спорту. За результатами виконання планових показників за 2017 бюджетний рік цілком склалась позитивна динаміка розвитку громади. Зокрема, за 2017 рік до сільського бюджету об'єднаної територіальної громади зараховано надходжень в сумі 40775,1 тис. гривень, з них трансфертів з державного бюджету надійшло в сумі 21593,7 тис.грн.

У структурі дохідної частини сільського бюджету лівову частку займають міжбюджетні трансферти (53%) та власні надходження загального фонду (46%). Власних доходів загального фонду сільського бюджету на одного жителя громади припадає 3986 грн, що у 2,9 рази більше ніж у відповідному періоді минулого року.

З державного бюджету сільському бюджету спрямовується освітня субвенція, яка визначена ст. 103-2 Бюджетного кодексу України, на оплату праці з нарахуваннями педагогічним працівникам закладам освіти.

З 1 січня 2018 року розподіл освітньої субвенції між місцевими бюджетами здійснюється на основі нової формули, що враховує такі показники як кількість учнів та особливості території (відсоток сільського населення та щільність учнів на кв. км). На їх основі для кожної громади визначено розрахункову наповнюваність класів, тобто прогноз, яка мінімальна кількість учнів повинна навчатися у класах. Відносна відповідність фактичної (реальної) наповнюваності класів розрахунковій, на думку держави, має забезпечувати достатнє фінансування на оплату праці з нарахуваннями для педагогічних працівників у загальноосвітніх навчальних закладах.

На території Семенівської сільської ради функціонують шість загальноосвітніх закладів освіти, в яких станом на 1 вересня 2017 року навчалось 407 учнів.

З державного бюджету сільському бюджету за рахунок освітньої субвенції на 2018 рік передбачені кошти в сумі 9683,7 тис.грн. Це складає 78 % від потреби виплати заробітної плати педагогічним працівникам. Слід зазначити, що у 2017 р. всім сільським бюджетам обсяги освітньої субвенції з державного бюджету було забезпечено стовідсотково. Недостатність коштів освітньої субвенції для виплати заробітної плати педагогічним працівникам у 2018 р. склала 2706,3 тис. грн.

Відповідно до проекту Державного бюджету України на 2019 рік, обсяг коштів освітньої субвенції сільському бюджету прогнозується в сумі 10291,0 тис. грн, тобто порівняно з 2018 р. планується збільшення на 607,3 тис. грн, або на 6,3%. Проте, слід зазначити, що державою передбачений ріст мінімальної заробітної плати на 12,1%, а ріст посадових окладів (тарифних ставок) працівників 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки прогнозується з збільшенням на 9%. Тому, фінансовий ресурс, доведений державою на 2019 рік, є недостатнім для забезпечення повноцінного виконання делегованих державою повноважень. За рахунок прогнозного Міністерством фінансів України показника неможливо забезпечити в повному обсязі оплату праці з нарахуваннями педагогічним працівникам шкіл.

Всі шість шкіл мають майже однакову кількість учнів. Використання у формулі розрахункової наповнюваності класів замість фактичної спонукає органи місцевого самоврядування до оптимізації шкільної мережі. Проте жителі сільської громади не схвалюють закриття шкіл або перетворення їх у філії. Це негативно впливає і на бюджет громади: необхідно за рахунок власних надходжень сільського бюджету витратити кошти на покриття незабезпеченості по заробітній платі.

Об'єднання дрібних громад у спроможні здійснюється, аби вони могли сформувати дієздатні органи місцевого самоврядування – такі, які зможуть якісно виконувати власні і делеговані державою повноваження, ефективно розпоряджатися ресурсами, котрі громадам забезпечила фінансова децентралізація, приймати якісні управлінські рішення, дбати про постійний розвиток своєї території та покращення умов для проживання своїх мешканців [8, с. 298].

У результаті адміністративно-територіальної реформи очікується, що мають утворитися спроможні сільські громади. Отже, децентралізація покликана відкрити значні перспективи для забезпечення умов соціального та економічного розвитку в сільській місцевості та в суспільстві в цілому. Сільські громади зможуть самостійно вирішувати питання щодо розвитку власної території.

Список використаних джерел:

1. Мацук З. А. Фіскальний федералізм як децентралізована модель формування бюджетного регулювання в Україні / З. А. Мацук // *Фінанси, облік і аудит*. – 2014. – Вип. 1. – С. 81–94. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Foa_2014_1_9.
2. Про співробітництво територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 17.06.2014 р. № 1508-VII. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>.
3. Про добровільне об'єднання територіальних громад [Електронний ресурс] : Закон України від 05.02.2015 р. № 157-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.
4. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (в редакції від 13.02.2016 р.). – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
5. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : кодекс України від 02.12.2010р. № 2755-VI (в редакції 01.02.2016 р.) – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Вінницька О.А. Формування доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / О. А. Вінницька. – Чернігів, 2017. – 21 с.
7. Сільський бюджет Семенівської сільської ради [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://semenivska-gromada.gov.ua/>
8. Чвортко Л.А. Доходи місцевих бюджетів в умовах бюджетної децентралізації/ Л.А.Чвортко, Н.В. Осадчук // *Економіка міста та урбаністика: матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (23 березня 2018 р.)*. – К.: КНЕУ, 2018. – С. 296–299.